

Historisch NOORDWIJK

Verhalen uit de rijke historie van Noordwijk, Noordwijkerhout en De Zilk

In dit magazine o.a.

Het babyboek van
Mirjam Mendels

Rondom de Witte Kerk
Noordwijkerhout
20e eeuw

Calorama, knooppunt
van cultuur, kruidenteelt
en religie

Middenstand in De Zilk

Verhalen uit het verleden...

Historisch Noordwijk is een bijlage van de Noordwijker
Juni 2021

Calorama, knooppunt van cultuur, kruidenteelt en religie

Een bijzonder stukje Noordwijk

Aan de noordzijde van Noordwijk ligt, verscholen achter een grote aarden wal, het landgoed Calorama. De stichting gaat terug tot de zeventiende eeuw. Het landgoed was tot aan de Tweede Wereldoorlog qua oppervlakte dubbel zo groot. Hierna werd de helft opgeofferd voor woningbouw. Zowel het hoofdhuis, de bijgebouwen en de tuin- en parkaanleg zijn nu rijksmonumenten.

Wie het huis heeft gebouwd is niet bekend, maar het kreeg bekendheid toen de familie Groenevelt het in de achttiende eeuw kocht. Pieter Groenevelt verwierf faam met de teelt van medicinale kruiden en planten. Die konden worden gebruikt als smaakversterker, voor cosmetica en de vervaardiging van kleurstoffen. De oorsprong van Calorama is niet duidelijk. De eerste gegevens dateren van 1725. Het gaat hier om een verkoopakte, waarmee het toenmalige landgoed werd verkocht aan Jacob Dirxsz. van Velsen voor 2690 guldens. Volgens deze akte had de nieuwe eigenaar de bedoeling zich bezig te houden met de kruidenteelt, zoals die al in deze tijd in en rond Noordwijk behoorlijk was ontwikkeld.

Koepeltje

Op 7 november 1768 werd het landgoed door Van Velsen's weduwe verkocht aan Cornelis Groenevelt, die de kruidenteelt verder ont-

Tot in de zestiger jaren van de vorige eeuw vonden er bedevaarten plaats naar Calorama, waar Sint Jeroen op het Martelveld werd onthoofd.

Het prachtige pand Calorama.

inrichting van het landgoed. Zo liet hij het koepeltje op de heuvel bouwen. Dit koepeltje werd, nadat het was afgebrand, in 1982 opnieuw opgetrokken. Zijn dochter trouwde op 5 juni 1833 met Jacob van Tricht. Na de dood van Pieter verkocht zijn weduwe het geheel aan deze schoonzoon. Jacob is maar vijf jaar eigenaar geweest. Op 3 januari 1848 verkocht hij voor 8100 gulden Calorama aan Jan Everwijn. In de tussentijd had Jacob het voor elkaar gekregen dat de Gooweg een eind buiten het landhuis naar het oosten werd verlegd. Daarmee kon een indrukwekkende vijverpartij voor het huis worden aangelegd.

Kruidkundige

Everwijn was doctor in de filosofie en biologie, maar vooral werkzaam als kruidkundige. Hij liet het woonhuis vergroten en twee grote serres aan de voorzijde aanbouwen. In die tijd duikt de naam 'Calorama' voor het eerst op. Deze is mogelijk ontleend aan een buitenplaats in Loenen aan de Vecht, waar Jan Everwijn voor de eerste maal trouwde.

Hij overleed in 1887 en zijn zoon zette de zaak voort. Naast kruidkundige was die buitengewoon gezant, gevolmachtigd minister in Washington en directeur van de Nederlandse Handelsmaatschappij. Of hij zich in de praktijk veel met de kruidenteelt bemoeide

aandeelhouder. In 1897 trouwde hij met Sara Crommelin. Hun dochter Laurence trouwde in 1922 met Joost Gerard Godard baron Taets van Amerongen. Dit echtpaar ging daarna wonen in de Blikkenberg te Zeist. De weduwe Everwijn woonde tot haar overlijden in 1960 op Calorama. Het zijn er meer geweest.

Tot 1930 werden er op Calorama op grote schaal kruiden geteeld.

Vervolg op volgende pagina

Calorama, knooppunt van cultuur, kruidenteelt en religie

(vervolg)

Daarna verhuisde haar kleinzoon Hendrik Maximillaan baron Taets van Amerongen naar Calorama. Hij begon geleidelijk met verschillende renovaties. Later moest hij toezien hoe het landgoed in verval raakte. Toch heeft hij nog de moed gevonden om de buitenrand af te schermen met een aaneengesloten woningrij. Die heet in de volksmond 'de Chinese muur'.

Langs de Gooweg werd een lange geluidswal aangelegd. Die zorgt ervoor dat het landgoed maar op twee plaatsen toegankelijk is en werd begonnen met de restauratie van het landgoed.

In 2015 overleed Hendrik Maximiliaan. Hij droeg Calorama over aan de Stichting Calorama-Everwijn-Taets van Amerongen. Met het doel het landgoed te onderhouden en onder bepaalde voorwaarden voor het publiek open te stellen.

Onderzoek

Wat de kruidencultuur op Calorama betreft, danken we veel gegevens aan het onderzoek van Hendrik Cohen. In het kader van zijn promotieonderzoek maakte hij studie van de gegevens, die o.a. werden aangetroffen in het archief van Groenevelt en Lindhout. Zo trof hij op het kantoor een kast met daarin onder meer teeltlijsten. De oudste is van 1759. Van bijzonder belang waren de rozen, die vooral voor medicinale doeleinden werden gekweekt en waaruit ook kostbare rozenolie werd bereid. De rozentuin is in de oorspronkelijke staat gebleven. De rozenteelt was van grote betekenis en werd al in 1839 door de kruidkundige Van der Trappen vermeld.

De firma Groenevelt en Lindhout bleef tot 1930 kruiden telen. Daarna ging ze verder in de bollen. Concurrentie uit vooral Oost-Europa en de toenemende productie van niet-plantaar-dige medicijnen betekenden het einde van de kruidenteelt. De gebouwen, waarin de kruiden werden gedroogd, bleven bewaard.

Gezien vanaf de Gooweg (foto-ansichtkaart).

Bedevaartsoord

Calorama ontleent de bekendheid ook aan de jaarlijkse herdenking van de marteldood van Noordwijks eerste priester Sint Jeroen. Hij kwam in 851 als missionaris uit Schotland naar Noordwijk en stichtte hier de eerste christelijke gemeenschap. In 856 vielen de Noormannen binnen en namen hem gevangen. Hij moest het katholieke geloof afzweren en de oude Germaanse goden erkennen. Hij weigerde en werd meegesleept naar het martelveld, volgens de overlevering, op Calorama. Daar werd hij onthoofd. Naar aanleiding hiervan ontstonden al in de middeleeuwen bedevaarten. Nu heet dit het Sint Jeroensveld. Na de reformatie waren bedevaarten niet meer toegestaan.

Pas in 1898 werden er weer nieuwe bedevaarten gehouden. Paus Leo XIII verhief de Sint Jeroenskerk tot bedevaartkerk. Vanuit Haarlem werden verschillende relikven van Sint Jeroen naar Noordwijk gebracht. Tot in de jaren zestig kwamen pelgrims uit het hele land naar Noordwijk. Voor de oorlog betraden die Calorama via het zgn. Jeroenspoortje. Eerst dacht men dat dit poortje al ten tijde van Jeroen gebouwd was. Onderzoek wees uit dat dit poortje pas in de 19e eeuw was gebouwd. Bij de aanleg van woonwijk Calorama, na de oorlog, verdween dit poortje.

De toekomst

De nieuwe stichting heeft grote plannen en heeft inmiddels al initiatieven ondernomen

op het gebied van muziek, theater en expositie. Op het ogenblik is men druk bezig met het renoveren van het landhuis. De restauratie van de tuin- en parkaanleg is bijna voltooid. Ook de andere gebouwen worden verder opgeknapt. Het is te verwachten dat Calorama uitgroeit tot een belangrijk cultureel centrum in de streek.

Sint Jeroenspoortje.